

KUTATÁSI BESZÁMOLÓ*
KLEBELSBERG KUNO-ÖSZTÖNDÍJ
2022

A kutató neve: Dudlák Tamás	
A kutatás témája: Magyarok a déli kontinensen: magyar vonatkozású levéltári anyagok Ausztráliában	
A kutatás helyszíne	
ország, város	Ausztrália: Canberra, Sydney, Melbourne, Brisbane
intézmény(ek)	National Library of Australia National Archives of Australia
A kutatás ideje: 2022.11.30. és 2022.12.29. között	
A kutatott gyűjtemények, az átnézett iratok, dokumentumok és a találatok rövid ismertetése (tételes találati jegyzék nélkül)	
Jelen kutatás a kortárs nemzetközi politikai és gazdasági fejlemények megértésén túl az ausztráliai magyar diaszpóra múltjának vizsgálatához kívánt hozzájárulni, és a magyar szempontból releváns írásos emlékekkel kapcsolatosan intézményi alapú jegyzékkészítést valósít meg, vagyis a hungarika levéltári anyagok szisztematikus feltárását végezte. Ehhez a kutatás egy hónapos időtartama alatt négy városban, Sydneyben, Canberrában, Melbourne-ben és Brisbane-ben tartózkodtam hosszabban. Ezt egyrészt az ezekben a városokban élő jelentős létszámú magyar közösségek jelenléte, másrészt pedig a kutatás írásos forrásainak itteni fellelhetősége indokolta. A kutatás leginkább a magyar fél ausztráliai kapcsolataira koncentrált, ekképpen Ausztrália vagy az ausztrálok Magyarországgal kapcsolatos tevékenységeinek feltárása háttérbe szorult a kutatás céljai között. Ausztráliában alapvetően három kutatási irányvonal határozható meg az érdeklődő magyar kutató számára:	

* Jelen beszámoló további szerkesztés nélkül kerül közzétételre az ösztöndíj adományozójának honlapján.

1. külföldi magyarsággal kapcsolatos kutatások
2. angol gyarmati történetre, illetve ennek folytatásaként a független Ausztrália története, jelenére, nemzetközi kapcsolataira vonatkozó kutatások
3. az őslakos kultúrára vonatkozó anyagok

Az írásos források elérhetősége tekintetében Canberra mint főváros szerepe kiemelkedő; az ország fővárosa őrzi ugyanis a legjelentősebb gyűjteményt a magyarokra vonatkozó levéltári anyagokból. Ezek a National Archives of Australia (Ausztráliai Nemzeti Levéltár)¹ épületében (illetve kisebb mértékben „kihelyezett” intézményeiben, így Sydney-ben, Melbourne-ben, Brisbane-ben, Adelaide-ben és Perth-ben) találhatók. A leendő kutatók figyelmét szeretném felhívni arra, hogy ezek a levéltári intézmények csak rendkívül minimális mértékben tartanak a kutatók által is használható épületeikben levéltári anyagokat. Gyakorlatilag minden anyagot külső helyszínről kell bekérni, amelyek az adott városban lévő raktárak esetén csak néhány nap, míg más városból átszállításra kért anyagok esetében csak néhány hét alatt válnak a kutatók számára elérhetővé. Fontos azt is megemlíteni, hogy National Archives of Australia nem canberrai fiókjai csak rendkívül korlátozott nyitvatartással dolgoznak (egyes hétköznapiokon egyáltalán nem nyitnak ki).

Egyébként bármilyen kérdés, kérés esetén készséggel állnak a kutatók rendelkezésére a Levéltár honlapján megadott elérhetőségek egyikén.

A National Library of Australia (Canberrában) található hatalmas és professzionális szolgáltatásokat nyújtó épülete kutatóbarát nyitvatartással (hétköznapi és hétvégén is) várja a látogatókat. Mivel itt szabadpolcosan csak referenciaművek érhetők el, ezért az itteni kutatás is előzetes tervezést igényel. Hétköznapi 10:00 és 17:00 között lehetséges anyagot (elvileg tíz tétel, de igény szerint a szám növelhető, csak kérni kell) kikérni, ekkor a kiszállítás nagyjából 45 percet vesz igénybe. Hétvégén viszont ez a szolgáltatás nem áll a kutatók rendelkezésére.

Az ausztráliai kiadású és illetőségű, a Könyvtárban őrzött hungarika folyóiratok, időszaki kiadványok listája:

- Hungarian observer: journal of the Hungarian Institute in Melbourne (1986-tól)
- Magyar szó = Hungarian voice (1960-tól)

¹ <https://www.naa.gov.au/>

- Magyar élet = Hungarian life (1962-től). A legnagyobb, rendszeres megjelenésű ausztráliai magyar lap, mely online előfizethető,² illetve 2008 és 2018 közötti lapszámait az Elektronikus Periodika Archívumban is fellelhetők.³
- Dél Keresztje = Southern cross (1951-1956), folytatása Független Magyarország = Free Hungary (1957-1963), folytatása Tükör (1963-1964), folytatása: Független Magyarország = Free Hungary (1965-1968)
- Becsülettel (1955-1957), folytatása: Sorsunk (1958-1963)
- Ausztráliai magyarság = Hungarians in Australia (1963-1987, illetve 1992, hiányos)
- Perthi Magyar hírek: a Nyugat-Ausztráliai Magyar szervezetek hivatalos értesítője = Hungarian news: official bulletin of the Hungarian Associations in Western Australia (1969-től, hiányos), szintén előfizethető⁴ **(néhány fotó illusztráció csatolva)**
- Sydney-i Magyar élet = Hungarian life (1956-1978)
- Magyar sport = Hungarian sport **(néhány fotó illusztráció csatolva)**
- Szabadságharcos híradó = Freedom fighters' newsletter

Ezen folyóiratokban rövid, a kinti magyarok életére vonatkozó hírek, ismertetések, felhívások foglalnak helyet. Némelyik, például a Magyar Élet, illetve a Perthi Magyar Hírek ma is létező folyóiratok, így friss kiadványaik éppen azt az időszakot fedik le, amelyek levéltári források híján kevésbé kutathatók.

További könyvek, publikációk a magyarság életére, a magyar kultúrára vonatkozóan a National University of Australia-ban:

- Magyar iskola : a magyar nemzet történetének, nyelvének, földjének, irodalmának ismertetése a Nyugatausztráliában élő magyaroknak / [írta] Endre Kora
- Avar Nagar Magar / Szederkenny Ferenc
- Magyar táncdalok és operettek [music]
- Magyar harangok
- Magyar népdalok és hallgatok
- Puskas Ocsi : Melbourneben
- Történelmi tanulmányok a magyar honfoglalásról : a honfoglalás avar háttere / Üri Előd
- Ausztráliai magyarság = Hungarians in Australia

A Könyvtárban őrzött hungarika anyagok közül kiemelkedik az alábbi mű, amelyet beszámolómmhoz szkennelt formában (két PDF fájl) csatolok. Ez az 1995-ben kiadott mű fontos hungarika-feltárást

² <https://www.magvarelet.net/>

³ <https://epa.oszk.hu/02200/02228>

⁴ <https://www.hungarianswa.com.au/perth-i-magyar-hirek>

(listázást) végzett Ausztráliára vonatkozóan, így az ausztráliai magyar diaszpóra kutatói számára kiemelt fontossággal bír:

- Hungarika-anyagot orzo kulfoldi konyvtarak cimjegyzeke. 15, Ausztralia / [szerkesztette, Kovacs Ilona, Farago Laszlone, Gal Julia] = Hungarica to be found in libraries abroad : a directory. 15, Australia / [edited by Kovacs Ilona, Farago Laszlone, Gal Julia]

Külön kategóriát képviselnek a National Library of Australia-ban őrzött hungarika anyagok között az ún. „hungarista” (szélsőjobboldali) kiadványok. Ezek nem feltétlenül ausztráliai vonatkozásúak, hanem a hagyatéki anyagokból kerülhettek a Könyvtár gyűjtőkörébe:

- AVOs voltam, AVOsok vertek / Kiss Jozsef
- Egy elet Magyarorszagert : Horthy Miklos oneletrajza
- Alapvető munkája, út és cél / Szálasi Ferenc
- Szalasi kuzdelmeibol : hogyan tortent a hatalom atvetele / Csonka Emil
- A satan komisszarjai : vazlat az 1956-os rabszolgalazadas megertesehez / összeallította es irta Csiszar Laszlo
- Ut es cel : a Hungarista Mozgalom Hivatalos lapja **(néhány fotó illusztráció csatolva)**
- Information bulletin (Hungarista Mozgalom)
- Hungarista bulletin
- Istoczy Gyozo : elete es kuzdelmei / Bosnyak Zoltan
- Istoczy Gyozo Orszaggyulesi beszedei es munkaibol
- Nagyter eletter vezetonep : a nyilaskeresztes part-Hungarista mozgalom partkulugyek ertekezleteinek sorozabatan
- Emlekiratfelek es egyebek / irta es kiadta Istoczy Gyozo
- A szabadkomuvesseg : kimerito felvilagositasul a magyar intelligencia szamara / irta Bartha Tamas
- Igy dolgoztak - (a magyarorszagi kommunizmus 133 napja) : emlekezteto

Ausztrália nemzetközi helyzetével, geopolitikai környezetének változásaival összefüggésben egy leendő tanulmányhoz az alábbi szakirodalmat gyűjtöttem. Ezen lista elemeit – kérés esetén – szívesen a későbbi kutatások, kutatók rendelkezésére bocsátom.

- -0000 - A Magyar Emigrációs és Diaszpóra Központ megvalósítani kívánt szakmai programjának részletes tartalmi bemutatása.pdf
- -0000 - Az adelaide-i Magyar Közösségi Iskola hatása az ausztráliai magyar diaszpóra civil közösségére - avagy magyarul ugranak-e a kenguruk.docx
- -0000 - Az ausztráliai magyarok nyelvvesztése (nem feloldható).pdf
- 1968 - The Geological Evolution of Australia and New Zealand.pdf
- 1976 - Az én Ausztráliám.rtf

- -1978 - Az ausztrál külpolitika változásának fő irányai.pdf
- 1991 - ANZUS in Revision - Changing Defense Features of Australia and New Zealand in the Mid-1980s (RAND).pdf
- 1995 - Comparing the Policy of Aboriginal Assimilation - Australia, Canada, and New Zealand.pdf
- 1997 - Magyarok Ausztráliában.pdf
- 1998 - The Europeans in Australia - vol 1 - Australia and New Zealand.pdf
- 1999 - More people imperative - Immigration to Australia 1901–1939.pdf
- 2001 - Southern Trident - Strategy, History and the Rise of Australian Naval Power.pdf
- 2002 - Telling Stories - Indigenous History and Memory in Australia and New Zealand.pdf
- 2003 - Climate Change in the South Pacific - Impacts and Responses in Australia, New Zealand, and small island states.pdf
- 2005 - Australia, New Zealand, and the Pacific - An Environmental History.pdf
- 2005 - Australia's History - Themes and Debates.pdf
- 2005 - Irány Ausztrália (Antalfi Tibor).pdf
- 2006 - Doctorates downunder - Keys to successful doctoral study in Australia and New Zealand.pdf
- -2007 - Australia's strategic fundamentals.pdf
- -2007 - Ausztrália és Ázsia kapcsolatai (Külügyi Szemle)
- --2007 - Önzetlen segítség - Ausztrália nemzetközi segélypolitikája.pdf
- 2009 - Does History Matter - Making And Debating Citizenship, Immigration And Refugee Policy In Australia And New Zealand.pdf
- 2009 - Routledge Maritime Security International Law and Policy Perspectives from Australia and New Zealand.pdf
- --2010 - A kultúra, mint a nemzeti érdekérvényesítés eszköze a magyar külpolitikában és diplomáciában.pdf
- -2010 - A világ „alulnézetből” – Ausztrália biztonságpolitikája.pdf
- 2012 - Democratic Decline and Democratic Renewal - Political Change in Britain, Australia and New Zealand.pdf
- 2014 - Climate, Science, and Colonization - Histories from Australia and New Zealand.pdf
- 2015 - Insanity, Identity and Empire - Immigrants and Institutional Confinement in Australia and New Zealand, 1873–1910.pdf
- 2015 - Settler Society in the Australian Colonies - Self-Government and Imperial Culture.pdf
- -2016 - A melbourne-i magyar diaszpóra történetének vázlata.pdf

- 2016 - Australia.pdf
- 2016 - Basic Income in Australia and New Zealand - Perspectives from the Neoliberal Frontier.pdf
- 2016 - Muslim Integration - Pluralism and Multiculturalism in New Zealand and Australia.pdf
- 2017 - Politics, Media and Democracy in Australia - Public and Producer Perceptions of the Political Public Sphere (Routledge).pdf
- -2017 - Populism in Australia and New Zealand (Benjamin Moffitt).pdf
- 2018 - Historical Dictionary of Australian and New Zealand Cinema.pdf
- -2018 - Klasszikus és kelet-európai diaszpóra-politikák - Tipologizálás.pdf
- -2019 - Understanding Australian Attitudes to the World.pdf
- -2020 - 'Not anymore, not yet' - Australian-Hungarians rediscover the 'old-new' Hungary.pdf
- -2020 - Délkeresztben – Ausztrália Stratégiai Dilemmái (AJTK).pdf
- -2020 - Kínai befolyás Ausztráliában.pdf
- 2021 - Australian Public Opinion, Defence and Foreign Policy Attitudes and Trends Since 1945.pdf
- -2021 - Ausztrália Magyar (Diplomata) Szemmel – Domaniczky Endre Ausztrália-könyvéről.pdf

Az ausztráliai magyarság helyi közösségei – főképpen 1956-ot követően – számos szervezetet alapítottak, így ma a nagyobb ausztrál városokban (Brisbane, Sydney, Melbourne) vannak a magyar közösségekhez kötődő klubok, iskolák, egyházi szervezetek, illetve tartományi (állami) szintű magyar ernyőszervezetek.⁵ Ezek némelyikével újonnan a Kőrösi Csoma Sándor-program keretében alakult ki intézményesített kapcsolat az anyaországból küldött ösztöndíjas hallgatók révén.

Az ausztráliai magyar közösségek hagyatéki anyagainak feltárását az OSZK gondozásában működő Mikes Kelemen program kezdte meg, <http://www.oszk.hu/mikes-program>).

Ami az Ausztráliával és az ausztráliai magyarsággal kapcsolatos magyar nyelvű feldolgozásokat illeti, az alábbi művek emelhetők ki:

- Domaniczky Endre: Ausztrália magyar szemmel
- Domaniczky Endre: Ausztrál fővárosok - Sydney, Melbourne, Canberra

[DT1] megjegyzést írt: megnézni AU-ra vonatkozóan

⁵ Részletes listát lásd: <https://www.korosiprogram.hu/diaszpora/ausztralia>

- Ausztrália és Új-Zéland magyar világa című, 2005-ös kiadású könyv⁶

A kutatás módszere

A kutatás során a levéltárakban (a National Archives of Australia fiókintézményei) és a könyvtárban (National Library of Australia, Canberra) szkennelés, fotózás, illetve helyszíni letöltés módszereivel szereztem Ausztrália politikai helyzetére, valamint a magyar közösség történetére és jelenére vonatkozó információkat.

A kutatási eredmények szélesebb közönséggel történő megismertetése (előadás(ok), publikáció(k) stb.)

Politikatudományi és történelem szakos végzettséggel rendelkező doktorként (disszertáció megvédve: 2022. március 16.) úgy látom, hogy a magyar külpolitikai szakmai gondolkodásból hiányzik távoli partnerünk, Ausztrália beható ismerete. Így már kint tartózkodásom során is arra törekedtem, hogy a célország nemzetközi kapcsolatokban betöltött szerepéről minél több forrásból tájékozódjak. Ezt a törekvést egy tudományos cikk formájában tervezem tovább vinni, amelyet magyar nyelven, a begyűjtött ausztráliai források (cikkek, tanulmányok, könyvek, levéltári dokumentumok) felhasználásával, és a kint és idehaza szerzett szakmai kapcsolatok segítségével írnék meg. Minthogy a kutatóútról csak 2022 legvégén értem haza, ennek formába öntése, és a begyűjtött források feldolgozása még további időt vesz igénybe, így a cikk végleges formában a közeljövőben ölthet végleges formát.

Másik publikációs lehetőség – szintén magyar nyelven – elsősorban az ausztráliai–magyar kapcsolatok, illetve a kinti diaszpóra történetére és jelenére fókuszálna, ez a korábbihoz hasonló elmélyült kutatást igényel. Úgy vélem, hogy az elérhető levéltári forrásokra vonatkozóan hasznos segédlettel szolgálhatok az ezen téma iránt szintén érdeklődő kutatótársaim számára.

Reményeim szerint ez a számvetés a résztvevőket mindkét oldalon további együttműködésre sarkallja; maga a kutatás is azzal a céllal készül, hogy az együttműködés potenciális kereteit feltárja, a kapcsolatokban rejlő további lehetőségekre felhívja a figyelmet. Ilyenformán az

⁶ <https://www.antikvarium.hu/konyv/andrasi-gabriella-baba-szilvia-ausztralia-es-uj-zeland-magyar-vilaga-515199>

anyagot nem csupán a külügyi apparátus és az állami döntéshozatal, hanem a két ország közti gazdasági, politikai és kulturális kapcsolatok fenntartásában érdekelt nem állami szereplők is haszonnal forgathatják, ha tájékozódni kívánnak a másik fél irányában.

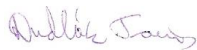
A kutatással kapcsolatos gyakorlati észrevételek (ide értve a leendő ösztöndíjasok számára hasznos tanácsokat)

A Klebelsberg Kunó-ösztöndíj remek lehetőséget és nagyvonalú támogatást biztosít a nyertes pályázók részére. Az ösztöndíj adminisztratív részével, felépítésével és követelményeivel maximálisan elégedett vagyok. E szempontból különösen kiemelendő, hogy az ösztöndíjas a rendelkezésére bocsátott összeget a saját belátása szerint használhatja fel, és ezt utólagos, tételes beszámolási kötelezettség sem terheli. Ez rengeteg adminisztratív „fáradozástól” menti meg a kutatót, aki így az a célországban való kutatásra koncentrálhat. Két gyakorlati észrevételt jeleznék, melyben az ösztöndíj kiírói – amennyiben a jogszabályi háttér és az adminisztratív köteleességek engedik – rugalmasabbak lehetnének:

1. egyrészt a kiutazások szervezésében komoly gátat jelent az, hogy az ösztöndíj csak 5 nappal a kiutazás előtt érkezik meg. Egy-egy hosszabb út esetén komoly összegeket lehetne spórolni a repülőjegyeken, ha azokat az ösztöndíjas időben – és lehetőleg az erre szánt ösztöndíj-keretből – tudná megvenni. Ez a fajta bizonyosság sokat segítene az út szakmai tartalmán is, amennyiben a kiutazás során esetleges találkozók, egyeztetések már konkrét ütemtervre támaszkodhatnának, amely során a jóval előre lefoglalt szállások és repülőjegyek jól be tudják határolni, hogy mikor, hol és kivel lehet találkozni, illetve, hogy a kutatás pontosan hol és mikor folyik majd.
2. minthogy a pályázási időszak a naptári év elejére esik, így ez az időszak kiesik a potenciális utazási időszakok köréből. Pedig több országban a január és a február megfelelő kutatóidőt biztosít, minthogy a közintézmények nyitva vannak. Az egyetemi tanulmányokat folytató vagy oktatásban részt vevő Klebelsberg-ösztöndíjasok számára a tanítási időszak folyamatos jelenlétet követelő időszaka mellett leginkább a „két félév között”, tehát a naptári év elején lenne lehetősége kiutazni egy vagy két hónapra az adott célterületre. Ehhez képest a tavaszi és őszi hónapok az ilyen munkarendű kutatók számára teljesen elfoglaltak, míg nyáron sok országban a közintézmények és kutatóközpontok (és a releváns szakemberek) sokkal

nehezebben érhetőek el. Az ösztöndíj-felhívás évközi kiírása erre a kérdésre megoldást jelenthet, így megfelelő „rákészülési idő” áll rendelkezésre ahhoz, hogy a kutatók a támogatási évet teljes mértékben igénybe tudják venni. Vagyis nagyjából májusi kiírást követően nagyjából szeptemberi határidővel lehetne kiírni a pályázatokat, akik az elkövetkező naptári év legelejétől fogva egy teljes naptári év során kezdenék meg külföldi kutatásaikat.

Kelt: Budapest, 2023. 03. 29.

.....
kutató aláírása